

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ
Кафедра китайської філології

Курсова робота
з іноземної філології на тему:
ЗАСОБИ ТА СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМФАЗИ У ХУДОЖНІХ ТВОРАХ
КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Студентки 3 курсу
Групи ЗП-кит 28-20
факультету сходознавства
заочної форми навчання
спеціальності 035.065 Східні мови та літератури
(переклад включно), перша – китайська
Сюй Мань
Науковий керівник: викл. Спіріна Ю.С.

Національна шкала _____
Кількість балів _____ Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМФАЗИ	5
1.1 Поняття емфази у працях сучасних мовознавців	5
1.2 Засоби творення емфази	9
1.3 Особливі прийоми творення емфази	13
Висновки до розділу I	15
РОЗДІЛ II. ЕМФАЗА У ХУДОЖНЬМУ СТИЛІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	16
2.1 Емфаза членів простого речення	16
2.2 Емфаза елементів ускладненого речення.....	19
2.3 Емфаза елементів складного речення	21
Висновки до розділу II.....	23
ВИСНОВКИ	24
АНОТАЦІЯ (简评).....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	28

ВСТУП

В цій роботі такий засіб виразності як емпфаза та особливості її використання у художніх творах китайської мови. Велика різноманітність засобів вираження емпфазу у мові дозволяє визначити її своєрідний національно–специфічний характер. Особливо часто емпфаза зустрічається в художній літературі.

Явище емпфазу включає в себе використання мовних засобів на різних рівнях мови, а її основною властивістю є виділення певних елементів висловлювання, надання мові виразності і експресивності.

У роботі будуть досліджені питання особливостей використання емпфатичних конструкцій, засоби і способи передачі емпфазу у художніх творах китайської мови.

Актуальність даної теми визначається спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на антропоцентричну парадигму, відображення свідомості народу в мові та мовленні, пізнання культури і менталітету китайського народу; а також обумовлена необхідністю розширення знань про емпфазу в китайській мові в сучасному українському китаєзнавстві.

Об'єктом дослідження є емпфаза у художньому стилі китайської мови, а **предметом** – способи та засоби вираження емпфазу у художніх творах китайської мови.

Мета роботи – дослідити способи та засоби вираження емпфазу у художньому стилі сучасної китайської мови.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**:

- схарактеризувати поняття «емпфаза»;
- визначити та класифікувати основні засоби, за допомогою яких відбувається передача емпфазу;
- розглянути особливості засобів та способів передачі емпфазу

Матеріалом дослідження є художні твори китайських письменників Ба Цзиня (巴金 «Сім'я») та Лао Ше (老舍) «Вступ на посаду»

В процесі виконання роботи було використано такі лінгвістичні **методи** дослідження як *описовий метод* для виокремлення лексичних одиниць та їх

інтерпретації; структурний метод – для дослідження структури емфатичних конструкцій; метод *компонентного аналізу* для визначення семантики синтаксичних структур з емфазою; для відбору матеріалу було застосовано *метод суцільної вибірки*.

Практичне значення роботи полягає у тому, що її результати можна використовувати при перекладі художніх текстів, а також при викладанні дисциплін мовознавчого та перекладознавчого спрямування, таких як "Стилістика китайської мови", "Лексикологія китайської мови" та "Граматика китайської мови".

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, анотації китайською мовою та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМФАЗИ

1.1 Поняття емпізи у працях сучасних мовознавців

У кожній мові є лексичні й граматичні засоби, які забезпечують підсилення висловлення. Такі засоби отримали в мовознавстві назву емпітичних. Вони досліджуються у мовознавстві у зв'язку з іншими засобами суб'єктної оцінки, перш за все експресивними. Чіткість передачі комунікативного смислу мовцем забезпечується використанням підсилювальних засобів, які можуть робити висловлення емотивно маркованим. Цей феномен є об'єктом дослідження у літературознавстві і мовознавстві

Академічний тлумачний словник української мови дає наступне визначення: «емфаза» – це 1. Підсилення емоційної виразності мови зміною інтонації і застосуванням різних риторичних фігур. 2. Напруженість при вимові деяких звуків (Білодід, 1980) .

Лінгвістичний словник дає більш детальне пояснення: «емфаза» – це (від грец. – роз'яснення, вказівка, виразність) – виділення важливої в смисловому плані частини висловлювання (групи слів, слова або частини слова), що забезпечує експресивність мови. Емфаза досягається просодичними засобами – інтонацією, особливим емпітичним наголосом, використанням особливих емпітичних слів – підсилюючих частинок, допоміжних дієслів, займенників, синтаксичними засобами, в основному інверсією, або поєднанням всіх або частини цих засобів (Селіванова, 2006).

Не менш цікаві пояснення зустрічаються в різного роду літературних енциклопедіях, таких як Літературна енциклопедія: «емфаза»: 1. Вид тропа: вживання слова в звуженому в порівнянні зі звичайним значенні. 2. У широкому сенсі – засіб художньої виразності: схвильована, емоційна побудова мови (зокрема, ораторська та лірична). Прийоми, що створюють емпітичну інтонацію, властиві в основному поетичній мові, в прозі вони зустрічаються значно рідше. Такі прийоми зазвичай розраховані на слухове сприйняття усної мови, тому до емпітичних засобів можна віднести інтонацію, зниження і підвищення голосу, темп мови, паузи, а також ритм,

повтори, стилістичні фігури та ін. Прийоми ораторського мистецтва. У письмовій мові емпфаза передається за допомогою знаків пунктуації » (Літературознавчий словник, 2007).

Отже, можна вивести узагальнене поняття, що емпфаза – це емоційно-експресивне, інтонаційне виділення, підкреслення; емоційна виразність, напруженість; надання думці особливої яскравості за допомогою зміни інтонаційного малюнка за допомогою підвищення або пониження тону голосу, емпфатичних наголосів і подовженням різних риторичних фігур, повторів, використання незвичайного, відмінного від нейтрального порядку слів або інверсії, а також особливих підсилюючих слів і конструкцій. Емпфаза характерна для емоційно-забарвленої мови, не тільки усної, але і письмової, і зустрічається художньому, розмовному та публіцистичному стилях мовлення. Емпфатичні конструкції природно сприймаються в зіставленні з нейтральними конструкціями. Вони ні в якій мірі не повинні розглядатися як відступ від норми або як її порушення, а як закономірне явище емоційно-забарвленої мови. Емпфатичні конструкції можуть як підкреслювати окремі члени речення, так і надавати емоційне забарвлення всьому реченню.

Емпфаза як стилістичний прийом створюється одиницями різних рівнів мови, охоплюючи також лексико-фразеологічний. Передусім фразеологічні одиниці завдяки притаманній їм образності, семантичній двоплановості та гнучкості більше, ніж інші знаки, схильні до стилістичного функціонування в дискурсі та часто застосовуються для створення емпфази. Цьому, зокрема, сприяє той факт, що всі без винятку фразеологічні одиниці мають експресивність, ступінь якої визначається особливостями фразеологічної конотації, а саме набором номінативно закріплених ознак, таких як оціночність, емотивність та інтенсивність. Таким чином, номінативна інтенсивність та емпфаза, або стилістична інтенсивність, протиставляються як мовні та мовленнєві явища відповідно. Як об'єднуючу ланку можемо розглядати явище інтенсифікації – динамічний процес, внаслідок якого номінативно закріплені ознаки денотата набувають додаткової яскравості, акцентуються, а одиниця, котра використовується, набуває нового заряду експресивності (Денисенко, 2011).

Емфаза як стилістичний прийом створюється одиницями різних рівнів мови, охоплюючи також лексико-фразеологічний. Передусім фразеологічні одиниці (далі – ФО) завдяки притаманній їм образності, семантичній двоплановості та гнучкості більше, ніж інші знаки, схильні до стилістичного функціонування в дискурсі та часто застосовуються для створення емфази. Цьому, зокрема, сприяє той факт, що всі без винятку ФО мають експресивність, ступінь якої визначається особливостями фразеологічної конотації, а саме набором номінативно закріплених ознак, таких як оціночність, емотивність та інтенсивність.

Емфатичні засоби сприймаються як такі у протиставленні з нейтральними, стилістично немаркованими одиницями. Розглядати їх слід не як відхилення від норми або порушення, а як розширення її меж. В науковій літературі немає чіткого розмежування таких понять, як експресивність та емфатичність. На нашу думку, експресивність – значно ширше поняття, ніж емфатичність, крім того, для вираження експресивності існує значно більше засобів, ніж для вираження емфатичності. Для адекватного перекладу важливо не підмінювати ці поняття, основна різниця між якими полягає в тому, що експресивність є суб'єкто-орієнтованою, оскільки передає підвищений емоційний стан самого мовця, тоді як емфаза – об'єкто-орієнтована, вона надає підсилення реченню або його окремій частині. Експресивність, на відміну від емфатичності, нерідко має імпліцитний характер, а емфатичність завдяки своїй експліцитності зазвичай сприяє вибору правильних перекладацьких рішень, дає змогу максимально розкрити стилістичний і прагматичний потенціал оригінального повідомлення у перекладі.

Інверсія як засіб емфатичного виділення є достатньо поширеним та ефективним засобом. Інверсія використовується як ізольовано, так і у сполученні з іншими засобами посилення. Хоча з погляду локалізації елементів речення інверсія може бути фронтальною або кінцевою, при перекладі важливо зберегти не місце її розташування, а те емфатичне навантаження, яке наявне в інвертованих словах чи словосполученнях.

Вивчення експресивних синтаксичних засобів мови є необхідним при вивченні її синтаксичної системи. Одним з явищ, що викликає труднощі при розумінні художньої мови є емфатичні конструкції, що становлять певний інтерес для

перекладу художніх текстів, у яких вони вживаються найчастіше (Денисенко 2011). Незважаючи на значні досягнення вчених, чимало проблем у дослідженні емпатичних моделей лишаються невивченими, а саме відсутність праць в яких би розглядалося вживання емпізи в китайській художній літературі. Саме тому, цілком актуальною є підвищена увага про дослідження емпатичних конструкцій на матеріалі художніх творів.

Емпіза має національний характер, іноді емпатичні моделі в різних мовах мовах справді збігаються, але частіше цей збіг лише уявний. Емпатична конструкція – це така синтаксична конструкція, за допомогою якої виділяють той чи інший член речення (Волковинська 2015).

А.П. Загнітко висловлює думку, що тенденція до експресивності чітко проявляється у сфері словотвору, що виражається насамперед емпатичною інтонацією, мімікою, темпом та ритмом мовлення (Загнітко, 2007).

Лю Юехуа дає наступне визначення поняттю емпіза: «призначення емпізи полягає в тому, щоб логічно підкреслити, емоційно забарвити той чи інший член речення, ту чи іншу частину складної синтаксичної одиниці. При цьому смисловий і емотивний моменти, інтелектуальний і афективний аспекти даного явища знаходяться в єдності, тісно переплітаючись і взаємодіючи між собою» (刘月华, 2001).

Емпіза притаманна всім мовам та є важливим компонентом у спілкуванні та обміні інформацією.

Аналізуючи думки вчених, можна визначити певні тенденції. Мовознавці розглядають емпізу як невід’ємний компонент мовлення, що виділяє та підкреслює окремі члени речення або речення в цілому. Емпіза надає емоційного забарвлення висловлюванням та є не суто стилістичним, але й граматичним явищем, яке відіграє велику роль у синтаксисі.

1.2 Засоби творення емпізи

Стилїстичний синтаксис китайської мови різноманїтний і багатий прийомами, в основї яких лежить незвичайне вживання мовних і синтаксичних засобів. До основних понять стилїстичного синтаксису китайської мови вїдносяться емпіза, риторичне питання, подвійне заперечення і деякі композиційні прийоми організації синтаксичних структур, представлені у вигляді антитези, паралелїзму, повторів і ін. Емпіза є емоційно-логічне, смислове підкреслення структурних компонентів пропозиції. У китайській мові вона називається 着重 «zhuózhòng» і мета її полягає в доданні емоційного забарвлення деяким членам речення або частинам складних синтаксичних одиниць. Інтонанія і порядок слів є головними засобами створення емпізи в більшості мов, а в китайському емоційно-смиловому видїлення компонентів досягається ще й за рахунок різних підсилювальних, обмежувальних і фразових часток.

Як було зазначено вище, для створення емпізи використовуються лексичні, синтаксичні, фонетичні та графічні засоби.

«Емпітичною конструкцією називають таку синтаксичну конструкцію, яка служить для видїлення того чи іншого члена речення» (刘月华, 2001).

Китайська мова має широкі можливості для використання емпізи завдяки її синтаксичним ресурсам. Лю Юехуа видїляє такі засоби видїлення вираження емоційно– смислового навантаження, як інверсія, інтонація та підсилювальні, обмежувальні і фразові частки (刘月华, 2001).

1) Інверсія (倒装 dào zhuāng або 倒装式 dào zhuāng shì):

У працях китайського лїнгвіста Чень Вандао інверсія носить назву 倒装 dào zhuāng або 倒装式 dào zhuāng shì (陈望道, 1962). Інверсією називають зміну звичайного порядку слів у реченні для видїлення смислової значущості тих чи інших його членів або для надання фразі особливого стилїстичного забарвлення (吕叔湘, 孙德宣, 1956).

Порядок слів у китайській мові є одним із засобів вираження граматичних відношень між елементами речення, для синтаксичних структур китайської мови базовим є прямий порядок слів – підмет + присудок + додаток. Така структура лежить в основі більшості простих речень. Але, не зважаючи на важливість порядку слів, китайській мові властива інверсія, що використовується для зміни акцентів у висловленні та супроводжується інтонаційними змінами.

Інверсія може бути як суто граматичним, так і граматико– стилістичним явищем. Інверсія як прийом емоційно–логічного підкреслення називається експресивною і слугує для виділення певних компонентів з ціллю зміни акцентуації.

Китайський лінгвіст Ху Чжуань, розглядаючи різні випадки зміни порядку слів, вказує і той випадок, коли інвертований порядок слів створює стилістичний ефект (刘月华, 2001).

Найбільш рідкісним випадком і яскравим прикладом емпізи є перестановка підмета, вираженого займенником, після дієслівного присудка:

- 还没去, 你? hái méi qù, nǐ? Ти що, все ще не пішов?

Інверсія підмета використовується найчастіше разом зі зверненням. Це відхилення від граматичної норми підвищує смислову роль підмета, підсилює емоційну напруженість висловлювання. Рідше зустрічається емпіза, що не виражена зверненням:

- 十分好看, 这件衣服。shífēn hǎokàn, zhè jiàn yīfú. Цей одяг дуже гарний.

Постановка додатку перед підметом в поєднанні з інтонацією риторичного запитання робить висловлювання емоційно– забарвленим. Інверсія додатку, вираженого односкладовим словом, яке не має при собі пояснювальних слів, потенційно володіє виразними можливостями.

- 死—谁还怕吗? sǐ—shéi hái pà ma? Смерть – хіба хтось боїться?

Інверсія обставини зустрічається дуже рідко, найчастіше в афективній мові або художньому мовленні.

- 好冷, 今天! hǎo lěng, jīntiān! Сьогодні дуже холодно.

У сучасній китайській мові інверсія використовується у таких функціональних стилях, як публіцистичний, науково–технічний, художній та розмовний. У цих стилях можна зустріти складні речення зі зворотнім порядком слів, який надає емоційно–експресивного забарвлення.

2) Інтонція (语调 yǔdiào)

Інтонція – ритміко– мелодійний лад мови, послідовна зміна висоти тону, сили й часу звучання голосу, що відбиває інтелектуальний та емоційно–вольовий зміст мовлення; тон, манера або відтінок вимови, які виражають яке–небудь почуття мовця, його ставлення до об'єкта мовлення; точність, рівність звучання кожного тону музичного інструмента або звуку пісні щодо висоти, тембру та сили (刘月华, 2001).

Варто не плутати поняття інтонації та тону у китайській мові. Тон – фонологічна одиниця мови, що створює фоноритміку та може змінювати тлумачення слова. Інтонція, в свою чергу, на значення слова не впливає, але впливає на розуміння речення в цілому, у зв'язку з тим, що може змінювати акценти та виділяти окремі лексичні одиниці (Chen, 2008).

За допомогою інтонації можна змінити актуальне членування речення, його комунікативну спрямованість. Інтонція є одним з ефективних засобів емоційного впливу на читача, засобом надання окремим словам і словосполученням особливої емпізи (Chen, 2003).

Інтонція – широко розповсюджений засіб творення логічної і емотивної виразності в реченнях різних комунікативних типів.

3) Підсилювальні прислівник

Підсилювальні прислівники є важливою складовою виділення окремих членів речення. Вони збільшують смислове навантаження слів та словосполучень у китайському реченні.

У сучасній китайській мові використовуються такі підсилювальні частки як:

- Навіть (перед словом, яке хочуть виділити): 连 lián, 就 jiù, 就是 jiù shì, 便 biàn, 便是 biàn shì, 即 jí, 即是 jí shì, 就连 jiù lián, 甚至 shén zhì, 甚至连 shén zhì lián, 甚至就是 shén zhì jiù shì

- Також, всі (перед присудком): 也 yě, 都 dōu
- А саме, тому, як раз (перед словом, яке хочуть виділити, часто використовується у вигляді конструкції) 是 shì, 是...的 shì...de також часто дієслово–зв’язка 是 shì може опускатись.

Іноді конструкція 是...的 shì...de не несе емоційного навантаження і слугує лише для логічної побудови речення. Китайські лінгвісти Люй Шусян та Сунь Де Сюань виділяють, що у реченні типу (吕叔湘, 孙德宣, 1956):

- 这本书是今天刚出版的 zhè běn shū shì jīntiān gāng chūbǎn de. Ця книга лише сьогодні вийшла із друку.

У конструкції 是...的 shì...de експресивні функції майже відсутні.

4) Обмежувальні прислівники

До елементів речення, що виконують емпатичну функцію також належать обмежувальні прислівники, що підкреслюють та виділяють елементи речення.

У сучасній китайській мові використовуються такі обмежувальні прислівники як:

- Зі значенням "тільки, всього–навсього, лише" (перед словом, що підлягає емпазі): 只 zhǐ, 只是 zhǐshì, 只有 zhǐyǒu, 仅 jǐn, 仅是 jǐn shì, 光 guāng, 光是 guāng shì, 惟 wéi, 惟有 wéiyǒu, 独 dú, 独有 dú yǒu, 但 dàn, 但是 dànshì, 但有 dàn yǒu, 不过 bùguò

- Зі значенням "тільки, лише, лише тільки" (перед присудком): 就 jiù, 才 cái

5) Фразові частки (语气词 yǔqì cí)

До формальних засобів створення емпазі також відносяться деякі службові слова китайської мови, які називаються фразовими частками.

Фразові частки на відміну від описуваних раніше, відносяться не лише до певного слова або словосполучення, а до всього речення.

Як засіб створення емпазі, ці частки висловлюють різні смислові значення та відтінки і разом з тим передають емоції, так як інтелектуальний і афективний аспекти емпазі, перебуваючи в єдності, тісно переплітаються і взаємодіють між собою. При цьому в конкретних проявах емпазі одна з її сторін виявляється домінуючою.

У сучасній китайській мові використовуються такі фразові частки як:

- 了 le, 啦 la – вводять новий момент або перехід суб'єкта в інший стан;
- 了 le, 呢 ne , 哪 nǎ – вносить у речення посилювальний відтінок;
- 的 de – висловлює суб'єктивно– модальне значення впевненості,

переконаності в достовірності, істинності; іноді вносить в речення підсилювальний відтінок;

- 吗 ma – виражає запитання;
- 吧 ba – висловлює модально– вольове значення спонукання; іноді висловлює припущення, невпевненість у достовірності судження;
- 啊 a , 呀 ya – виражають вигук;

Таким чином, засоби творення емпізи у китайській мові включають у себе : інверсію, інтонацію, підсилювальні частки, обмежувальні частки та фразові частки. За допомогою емпізи та емпітичних конструкцій відбувається виділення та підкреслення окремих частин речення.

1.3 Особливі прийоми творення емпізи

У китайській мові для емоційно– логічного виділення структурних елементів речення існують такі прийоми як трансформація структури речення та реприза члена речення.

Обидва прийоми характеризуються ускладненням конструктивно– синтаксичної природи речення, за допомогою додаткового використання засобів вираження.

1) Трансформація – зміна, перетворення виду, форми, істотних властивостей і чого– небудь.

Трансформація структури речення – один із прийомів емпізи у китайській мові, який пов'язаний з прямою зміною синтаксичної структури речення.

Для трансформації у речення вводяться емпітичні елементи, що акцентують увагу на найважливішій частині речення та надають йому емоційного забарвлення.

Наприклад:

- 我早上 10 点起床了。 wǒ zǎoshang 10 diǎn qǐchuáng le. Зранку я прокинулась о десятій годині.
- 我早上 7 点就起床了。 wǒ zǎoshang 7 diǎn jiù qǐchuáng le. Зранку я прокинулась вже о десятій годині.
- 我早上 10 点才起床了。 wǒ zǎoshang 10 diǎn cái qǐchuáng le. Зранку я прокинулась лише о десятій годині.

Таким чином за допомогою прислівників 就 jiù та 才 cái змінюється емоційне забарвлення та сенс речення. Перше речення носить нейтральний відтінок, друге, за допомогою 就 jiù приймає позитивний відтінок, а третє, в склад якого входить 才 cái має вже негативний відтінок.

2) Реприза – повторення.

У китайській мові можна зустріти речення, в складі яких слово або словосполучення, що знаходиться на початку речення і відокремлюється паузою (у письмовому мовленні – комою), потім вказується в наступній частині речення займенником:

- 你说的那个人, 她已经死了。 nǐ suǒ shuō de nàgè rén, tā yǐjīng sǐle.

Людина, про яку ти говориш – вона вже померла.

Реприза – достатньо розповсюджене явище у китайській мові. В утворенні подібних речень важливу роль відіграють два структурних елементи, які тісно пов'язані між собою семантично: виділене слово і займенник, що відображає його. Займенник входить до складу синтаксичної структури звичайного типу і виконує функцію того чи іншого члена речення. А виділене слово, представляє собою репризу члену речення.

Реприза членів речення є суто стилістичним прийомом та не відіграє граматичної ролі. Речення, що мають репризу виникли всупереч поняттям про класичну побудову речення. Тому виділені слова у реченні з репризою вважаються суто стилістичними, а не граматичними одиницями.

Китайський лінгвіст Чень Цзюньчже в статті, присвяченій реченням з виділеним словом, зауважує, що це явище «народилося в стилістиці» (Yuan, 2004).

Але, не виключено, що речення за такою структурою спочатку з'явилися у спонтанній мові і лише потім їх стали вживати в письмовій літературній мові як одну з конструкцій стилістичного синтаксису.

Висновки до розділу I

У розділі I було розглянуто думки вчених щодо поняття емпізи та синтезовано загальне визначення.

Емпіза – це емоційно- експресивне, інтонаційне виділення, підкреслення; емоційна виразність, напруженість; надання думці особливої яскравості за допомогою зміни інтонаційного малюнка за допомогою підвищення або пониження тону голосу, емпітичних наголосів і подовженням різних риторичних фігур, повторів, використання незвичайного, відмінного від нейтрального порядку слів або інверсії, а також особливих підсилюючих слів і конструкцій.

Аналізуючи думки вчених, можна виявити спільну тенденцію. Мовознавці пояснюють емпізу як невід'ємний компонент мовлення, що виділяє та підкреслює окремі члени речення або речення в цілому.

До засобів творення емпізи належать: інверсія, зміна інтонаційного малюнку та підсилювальні, обмежувальні та фразові частки.

Особливими прийомами творення емпізи виступають трансформація та реприза, які змінюють синтаксичну структуру речення, надаючи йому емоційного забарвлення.

РОЗДІЛ II. ЕМФАЗА У ХУДОЖНЬМУ СТИЛІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Емфаза членів простого речення

У сучасній китайській мові в художній літературі, а також в афективному мовленні зустрічається стилістична інверсія підмета, яка на відміну від граматичної інверсії володіє емоційним забарвленням, є дієвим засобом мовної виразності.

Лінь Юйвень (1955) вважає, що інверсія подібного роду характерна для спонтанної, емоційно– забарвленої мови, і такі речення зустрічаються нечасто.

1) Емфаза групи підмета

Емфаза групи підмета досягається за допомогою видільних часток:

- 便是胆小的人也会变得大胆的。 biàn shì dǎn xiǎo de rén yě huì biàn dé dàdǎn de. Навіть боязливі люди (навіть і ті) можуть стати сміливими.

У цьому реченні засобами логічно-емоційного забарвлення виступають підсилювальна частка 便是 biàn shì – навіть, а також інтонація.

Емоційно-логічне підкреслення також відбувається за допомогою граматичної видільної конструкції 是...的 shì...de:

- 是我害了他的。 shì wǒ hàile tā de. Це ж я загубила його.

У цьому реченні конструкція виокремлює підмет, що виражений особовим займенником 我 wǒ, акцентуючи на суб'єкті дії.

2) Емфаза присудка

Емфаза присудка, так само, як і емфаза підмета досягається за допомогою інтонації та видільних, підсилювальних і обмежувальних часток. Так як присудок має фіксовану позицію у реченні, створення емфазі відбувається дещо складніше, ніж при емфазі підмета.

Для емфазі дієслівного присудка, частіш за все, використовуються службові 是 shì і 的 de, що можуть використовуватись у вигляді конструкції 是...的 shì...de:

- 好人是活不长久的。hǎorén shì huó bù chángjiǔ de. Адже ж хороші люди не живуть довго.

- 日子有时候是过得很快的。rìzi yǒu shíhòu shìguò dé hěn kuài de. Адже ж дні іноді проходять занадто швидко.

- 外表是不可靠的。wàibiǎo shì bù kěkào de. Адже зовнішній вигляд може бути оманливим.

Основну емпатичну функцію в наведених вище прикладах виконує дієслово 是 shì, а частка 的 de підсилює емфазу присудка. Дієслово 是 shì часто може використовуватися для емфазі самостійно.

Часто у поєднанні з дієслівним присудком використовуються обмежувальні прислівники:

- 他只有一个思想。tā zhǐyǒu yīgè sīxiǎng. Ним заволоділа лише одна думка.
- 我只是没有胆量。wǒ zhǐshì méiyǒu dǎnliàng. Мені не вистачає лише сміливості.

Таким чином, за допомогою обмежувального прислівника 只 zhǐ, дієслівний присудок набуває емоційно– експресивного забарвлення.

Для емфазі іменникового присудка зазвичай використовуються прислівники 就 jiù, 便 biàn або 即 jí, які займають позицію перед дієсловом– зв'язкою 是 shì та виконують функцію підсилення, акцентуації на іменній частині присудка:

- 他就是我的希望。tā jiùshì wǒ de xīwàng. Він і є моя надія.

3) Емфаза додатка

Варто зауважити, що для з'ясування стилістичної функції порядку слів необхідно враховувати не лише позиційні можливості того чи іншого члена речення, але також і структурно–граматичні особливості інвертованого слова або словосполучення.

Позиція додатку, що виражений односкладовим словом перед підметом, в поєднанні з інтонацією риторичного питання робить висловлювання емоційно насиченим, створює стилістичний ефект.

Для виділення другорядних членів речення, таких, як додаток, зазвичай використовується стилістична інверсія, а також зміна інтонації, підсилювальні та видільні прислівники:

- 便是这一层我也知道。 biàn shì zhè yī céng wǒ yě zhīdào. Навіть ці обставини мені відомі.

В наведеному прикладі ми можемо побачити використання інверсії прямого додатку як засобу емфази.

- 我是这样懦弱的人, 连自己的妻子也不能够保护。 wǒ shì zhèyàng nuòruò de rén, lián zìjǐ de qīzi yě bù nénggòu bǎohù. Я настільки слабка людина, що навіть свою дружину захистити не може.

В цьому прикладі емфаза реалізується за допомогою інверсії прямого додатку та сполучника 连 lián, а емфаза безпосередньо акцентує на об'єкті.

4) Емфаза означення

Особливістю емфази у китайській мові є те, що чим більш закріплена позиція слова у реченні, тим більший ефект емфази відбувається при інверсії:

- 她能够记起许多的事情, 尤其是近一年来的。 tā nénggòu jì qǐ xǔduō de shìqíng, yóuqí shì jìn yī niánlái de. Вона може згадати багато подій, особливо, минулорічних.

Завдяки інверсії означення, речення набуває емоційного забарвлення, але українською мовою передати його майже неможливо, у зв'язку з тим, що для української мови характерним є більш вільний порядок слів у реченні.

5) Емфаза обставини

Інверсія обставини зустрічається у китайській мові рідко, найчастіше її можна зустріти у художніх творах:

- 好热啊, 今天! hǎo rè a, jīntiān! Оце так жарко сьогодні.

За нормами синтаксису китайської мови, обставина 今天 jīntiān може займати позицію перед підметом, або між підметом та присудком. Однак, при інверсії речення виділяється, а обставина 今天 jīntiān набуває особливого інтонаційного підкреслення.

Для емоційно–сміслового підсилення обставини використовуються також сполучники:

- 就在家裡也應該找個地方躲起來。jiù zài jiālǐ yě yīnggāi zhǎo gè dìfāng duǒ qǐlái. Навіть вдома потрібно шукати місце, щоб побути на самоті.

- 他心里明白, 只是嘴里说不出。tā xīnlǐ míngbái, zhǐshì zuǐ lǐ shuō bu chū. У душі він все розумів, тільки не міг виразити словами.

Отже, емфаза членів простого речення досягається за допомогою використання підсилювальних, видільних та обмежувальних часток і конструкцій. Також розповсюдженим є явище інверсії та інтонаційні зміни. При перекладі речень з інверсією зазвичай не вдається перенести емоційне забарвлення на українську мову, у зв'язку із тим, що для української мови характерним є більш вільний порядок слів у реченні.

2.2 Емфаза елементів ускладненого речення

Ускладненими називаються речення з уточнюючими, відокремленими, однорідними членами речення, звертаннями, словами–реченнями, вставними словами і словосполученнями, тощо (Загнітко, 1998).

1) Емфаза включеної частини

Емфаза включеної частини зустрічається набагато рідше, ніж емфаза підрядної частини. Її можна вважати синтаксичним неологізмом (林裕文, 1955, с. 79).

Інверсія включеної частини може виконувати роль додатка:

- 那个地方不大, 他晓得。nàgè dìfāng bù dà, tā xiǎodé. Це місце невелике, він знав.

За нормами синтаксису китайської мови, включена частина, яка виконує роль додатку має знаходитись у кінці речення. У наведеному прикладі вона винесена на початок речення, що додає включеній частині більшого значення.

Таким чином розповідь стає невимушеною і вільною, що краще сприймається читачем.

Отже, емпфаза в ускладнених реченнях відбувається за допомогою інверсії, підсилювальних та видільних прислівників. Емоційне забарвлення набувають підрядні речення мети, часу та умови. Включені речення набувають експресії під впливом інверсії, що дозволяє точніше зрозуміти суть.

2) Емпфаза підрядної частини

У китайській мові семантика підрядної частини може бути емоційно-забарвленою. Емпфаза зазвичай використовується у тих ускладнених реченнях, які вказують на мету, причину або умову.

Для виділення підрядної частини, яка вказує на мету використовується підсилювальні та обмежувальні сполучники, які є найбільш поширеними при створенні емоційного навантаження речення.

- 他活着只是为了维持父亲遗留下的这个大家庭。 tā huózhe zhǐshì wèile wéichí fùqīn yíliú xià de zhège dà jiātíng. Він жив лише для того, щоб підтримувати велику сім'ю, залишену батьком.

- 他活着只是为了来负那肩上的担子。 tā huózhe zhǐshì wèile lái fù nà jiān shàng de dànzi. Він жив лише для того, щоб нести цей тягар на плечах.

- 我和所有其余的人一样，生活在世界上，是为着来征服生活。 wǒ hé suǒyǒu qíyú de rén yīyàng, shēnghuó zài shìjiè shàng, shì wèizhe lái zhēngfú shēnghuó. Я, як і всі інші, живу на цьому світі, щоб підкорити життя.

Для створення емпфази підрядної частини в ускладненому реченні, яке вказує на причину, використовуються підсилювальні та обмежувальні сполучники:

- 这几晚上我都睡不好，就是因为听见这箫声。 zhè jǐ wǎnshàng wǒ dū shuì bù hǎo, jiùshì yīnwèi tīngjiàn zhè xiāo shēng. Ці декілька ночей я не сплю саме через те, що чую звуки флейти.

Емпфаза підрядної частини, що вказує на умову використовується доволі рідко і здебільшого лише у літературній мові. Для створення емоційного забарвлення використовуються фразові частки, які є єдиним засобом творення емпфази у такому типі речень:

- 至于静呢, 我不怕外界不静。 zhìyú jìng ne, wǒ bùpà wàijiè bù jìng. Що стосовно тиші, то я не боюся шуму, який доноситься з вулиці.

Таким чином, інверсію та використання прислівників можемо визначити основними засобами емфази в ускладненому реченні.

2.3 Емфаза елементів складного речення

1) Емфаза підрядного речення

У складних реченнях китайської мови найчастіше зустрічається емфаза підрядних речень мети та причини, рідше можна зустріти підрядні речення часу та умови.

Емфаза підрядної частини складного речення слугує для вираження експресії та часто вживається у творах художньої літератури.

Для емоційного виділення підрядного речення мети застосовуються підсилювальні та обмежувальні прислівники, які виокремлюють основний сенс складного речення:

- 他既不近视, 又不远视, 戴着大眼镜只是为叫人看着年高有威。 tā jì bù jìnshì, yòu bù yuǎnshì, dài zhe dà yǎnjìng zhǐshì wèi jiào rén kàn zhe nián gāo yǒu wēi. Він не був ні короткозорим, ні далекозорим, і носив великі окуляри лише для того, щоб справляти враження літньої та солідної людини.

Для підкреслення мети також використовується прислівник 正 zhèng – якраз, саме:

- 我放弃你离开你, 正为的是使你幸福。 wǒ fàngqì nǐ líkāi nǐ, zhèng wèi de shì shǐ nǐ xìngfú. Я покидаю тебе, лишаю тебе саме для того, щоб ти була щасливою.

Таким чином прислівник 正 zhèng стилістично виносить на перший план головну мету речення і надає йому емоційного забарвлення.

Для створення емфази підрядного речення причини використовуються частіше за все такі самі засоби як і для підрядного речення мети. В першу чергу слід виділити використання підсилювальних прислівників:

- 就因为你们胜利了,我才便失败了。 jiù yīnwèi nǐmen shènglìle, wǒ cái biàn shībàile. Саме через те, що ви перемогли, я отримав ще більшу поразку.

Видільна конструкція 就 jiù...才 cái створює емфазу та змінює інтонаційний малюнок речення.

Окрім конструкцій у такому типі речень можуть вживатись и односкладові частки, при цьому сенс речення змінюватись не буде і смислове навантаження лишається таким, як і при використанні конструкцій:

- 童心之所以可贵,就是因了有这几种性质存在的缘故。 tóngxīn zhī suǒyǐ kěguì, jiùshì yīnle yǒu zhè jǐ zhǒng xìngzhì cúnzài de yuángù. Серця дітей прекрасні саме тому, що вони володіють цими якостями.

Таким чином, елементи конструкцій можуть опускатись для збереження балансу речення та його інтонаційного малюнку, при цьому суть лишається незмінною.

Для створення емфазы підрядного речення часу застосовуються підсилювальні та обмежувальні частки:

- 只是船过台湾的时候,头有点发晕。 zhǐshì chuánguò táiwān de shíhòu, tóu yǒudiǎn fā yūn. Лише тоді, коли корабель проходив Тайвань, голова запаморочилась.

Підсилювальний прислівник 只是 zhǐshì підкреслює та виділяє певний момент, в який відбулася ситуація.

Також підрядне речення часу може бути виділене прислівниками 正 zheng та 恰好 qiàhǎo – якраз, саме:

- 恰好壁上的时钟当当的响了四下,他就到我家里来了。 qiàhǎo bì shàng de shízhōng dāngdāng de xiǎngle sì xià, tā jiù dào wǒ jiālǐ lái le. Якраз тоді, коли годинник пробив 4 рази, він нарешті прийшов до мене.

Для створення емфазы у такому типі речень використовується спеціальне слово 直到 zhídào – до, саме до, яке поєднується з частками 才 cái, 方才 fāngcái – лише тоді:

- 直到天已大亮,秘密才揭穿。 zhídào tiān yǐ dàliàng, mìmì cái jiēchuān. Лише з настанням того часу, коли стало світло, секрет було розкрито.

2) Емфаза головного речення

Виділення головного речення – рідкісне явище у китайській мові, яке використовується, в основному для вираження умовних відносень:

- 死假如可怕, 那只因为活着是可爱的。 sǐ jiǎrú kěpà, nà zhǐ yīnwèi huózhe shì kě'ài de. Смерть страшна лише тому, що життя таке прекрасне.

У структурах такого типу підрядне речення містить судження, яке зображене у формі можливої умови, головне ж речення розкриває сутність, пояснює сенс, уточнює логічний зміст цього судження. Таким чином виділення головного речення досягається за допомогою інтонації, видільних та фразових часток.

Отже, емфаза відображається у підрядних частинах складного речення, які виражають мету, причину, час або умову. Найчастіше це явище зустрічається саме у літературній мові. Виділення лексичних компонентів відбувається під впливом видільних, обмежувальних, фразових часток та інверсії.

Висновки до розділу II

У розділі II було розглянуто поняття емфази на прикладі художнього стилю китайської мови.

У простих реченнях емфаза поділяється на емфазу групи підмета, присудка, додатка, означення та обставини. Досягається за допомогою інверсії, інтонації та прислівників (видільних, обмежувальних та підсилювальних)

Емфаза частин ускладненого речення поділяється на емфазу виключної та підрядної частини. Емфаза в ускладнених реченнях відбувається за допомогою підсилювальних та видільних прислівників. Емоційне забарвлення набувають підрядні речення мети, часу та умови. Включені речення набувають експресії під впливом інверсії, що дозволяє точніше зрозуміти суть.

У складних реченнях емфаза відображається у підрядних частинах, які виражають мету, причину, час або умову. Найчастіше це явище зустрічається саме у літературній мові. Виділення лексичних компонентів відбувається під впливом видільних та обмежувальних прислівників, фразових часток та інверсії.

ВИСНОВКИ

Емфаза – це емоційно– експресивне, інтонаційне виділення, підкреслення; емоційна виразність, напруженість; надання думці особливої яскравості за допомогою зміни інтонаційного малюнка за допомогою підвищення або пониження тону голосу, емфатичних наголосів і подовженням різних риторичних фігур, повторів, використання незвичайного, відмінного від нейтрального порядку слів або інверсії, а також особливих підсилюючих слів і конструкцій. Емфаза характерна для емоційно– забарвленої мови, не тільки усної, але і письмової, і зустрічається художньому, розмовному та публіцистичному стилях мовлення. Емфатичні конструкції природно сприймаються в зіставленні з нейтральними конструкціями. Вони ні в якій мірі не повинні розглядатися як відступ від норми або як її порушення, а як закономірне явище емоційно– забарвленої мови. Емфатичні конструкції можуть як підкреслювати окремі члени речення, так і надавати емоційне забарвлення всьому реченню.

Було визначено та класифіковано основні засоби, за допомогою яких відбувається передача емфази, до них належать:

- Інтонація – ритміко– мелодійний лад мови, послідовна зміна висоти тону, сили й часу звучання голосу, що відбиває інтелектуальний та емоційно– вольовий зміст мовлення.
- Інверсія – зміна звичайного порядку слів у реченні для виділення смислової значущості тих чи інших його членів або для надання фразі особливого стилістичного забарвлення.
- Підсилювальні, обмежувальні, видільні та фразові частки – застосовуються для виділення структурних компонентів речення і творення емфази.

Явище емфази було розглянуто на прикладах і зроблено висновки: Емфаза поділяється на:

- Емфазу членів простого речення, яка досягається за допомогою використання підсилювальних, видільних та обмежувальних часток і конструкцій. Також розповсюдженим є явище інверсії та інтонаційні зміни. При перекладі речень

з інверсією зазвичай не вдається перенести емоційне забарвлення на українську мову, у зв'язку із тим, що для української мови характерним є більш вільний порядок слів у реченні. До емпізи членів простого речення входить: емпіза підмета, присудка, додатка, обставини та означення.

- Емпізу частин ускладненого речення, яка відбувається за допомогою підсилювальних та видільних часток. Емоційне забарвлення набувають підрядні речення мети, часу та умови. Включені речення набувають експресії під впливом інверсії, що дозволяє точніше зрозуміти суть.

- Емпізу частин складного речення, що відображається у підрядних частинах складного речення, які виражають мету, причину, час або умову. Найчастіше це явище зустрічається саме у літературній мові. Виділення лексичних компонентів відбувається під впливом видільних, обмежувальних, фразових часток та інверсії.

АНОТАЦІЯ (简评)

着重它是情感表达，语调选择，强调；情绪表达，紧张；通过改变通过升高 或降低语音语调的语调模式给予特别的想法亮度，着重强调和各种修辞伸长，再次使用不寻常的比其他的中性词序或倒位，和特殊的加强词和设计。重点特色有色动情的演说，不仅是口头上的，而是书面和发现艺术，谈话和新闻的风格。与中性结构相比，压纹设计自然被感知。他们不以任何方式被看作是从规范或滥用了偏差，但作为一种自然现象，有色动情的演说。着重强调如何设计能分出句子和提供情感整个句子。

鉴定和分类通过其重点被发送到底部的主要手段是：

语调 - 语言，音调，强度和时间的声音语音继承反映讲话的智力和意志的情感内容的韵律旋律结构。

倒置 - 句子中的单词变化的通常为了突出某些成员的语义意义或提供特定短语的文体色彩。

放大限制，排泄和短语颗粒 - 被用来突出句子的结构组件和重点的创建。

在实例中考虑了肺气肿现象，并得出结论：

着重分为：

一个简单的句子，这是通过使用放大，排泄和限制性颗粒和结构来实现的重点成员。而且，反转和语调变化的现象很普遍。当翻译句子反转通常是不可能的情感转移到乌克兰，因为事实上，乌克兰语言是一个免费的词序的特征。通过简单的句子强调成员包括：强调主语，谓语，申请条件 and 定义。

一个句子是通过放大和排泄颗粒强调复杂的部分。情感着色获得目的，时间和条件的从属句子。包含的句子在反演的影响下获得表达，这使您可以更精确地理解本质。

出现在表达目的，原因，时间或条件复句的承包部分复杂句子的重点部分。大多数情况下，这种现象发生在文学语言中。粗体词法部件受到影响排泄，限制性的 短语颗粒和反转。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білодід І. К. (1980). *Словник української мови*. Київ.
2. Валько О. В. (2016). Емфаза як категорія комунікативної структури речення. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Випуск 62. 56-58.
3. Волковинська І. В. (2015). Емфатичність і експресивність: сутність і співвідношення понять. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. Випуск 40.12-15
4. Денисенко Н. В. (2011) Відтворення емфази в англо-українських художніх перекладах. (Автореферат дис. канд. філолог. наук) Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка. Київ
5. Денисенко Н.В., Мілько Н.Є. (2015). Емфаза як загальнолінгвістичне і перекладознавче поняття. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Вип. 73. 61–64
6. Загнітко А. П. (2007). *Теорія сучасного синтаксису*. Донецьк..
7. Загнітко А. П., Познанська В. Д., Омельченко З. Л., Мозгунов В. В. (1998). *Словник–довідник*. Донецьк.
8. Ковалів Ю. І. (2007). Літературознавча енциклопедія. Київ: Видавничий центр «Академія».
9. Кондратюк І.Б. (2015). Рівні реалізації емфатично маркованих одиниць в англійській мові. Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблем перекладу: тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції пам'яті доктора філологічних наук професора Д.І. Квеселевича (1935–2003). ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Харків, 15 травня 2015 р.
10. Котковець А.Л. (2015). Особливості перекладу емфази в англійських художніх текстах. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Вип. 73.
11. Літературознавчий словник-довідник. (2007). Київ: Вид. центр «Академія»

12. Нечипоренко Б. (2011) Когнітивний аспект дослідження сугестивної функції синтаксису в політичному дискурсі китайських ЗМІ. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Випуск 54, 181 – 187.
13. Селіванова О.О. (2006). Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006.
14. Фадеева О. В., Явтушенко К. Р. (2019) Проблема відтворення емпатичної функції під час перекладу англomовних текстів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. № 39 том 3. 83-88.
15. Chen, Y. (2003). *The Phonetics and Phonology of Contrastive Focus in Standard Chinese*. (PhD dissertation). Stony Brook Univ.
16. Chen Y. (2008). Emphasis and tonal implementation in Standard Chinese. *Journal of Phonetics*. 36(4). P. 724-746
17. Langacker R. (2008) *Cognitive Grammar (a basic introduction)*. New York: Oxford University press.
18. *Languages and culture in contrast and comparison*. (2008). Amsterdam / Philadelphia: Johns Benjamins Publishing House.
19. Nan H. (2021). *Event Structure and Logical Semantic Operations of the Chinese Character Shi (是) Used for Emphasis*. Відновлено з: <https://www.researchgate.net/publication/353445559> Event Structure and Logical Semantic Operations of the Chinese Character Shi shi Used for Emphasis/references
20. *The New Psychology of language Cognitive and Functional Approach to Language Structure*. (1998). New Jersey, London: Mahwah.
21. Xu, J. (2001). *Universal Grammar Principles and Chinese Grammar Phenomena*. Beijing: Peking University Press,
22. Yuan, J. (2004). *Intonation in Mandarin Chinese: Acoustic, Perception, and Computational Modeling*. (PhD dissertation). Cornell University.
23. 陈望道。(1962)。修辞学发凡。上海。
24. 吕叔湘, 孙德宣。(1956)。助词说略。北京。商务印书馆出版社。
25. 林裕文。(1955)。通俗语法话。北京。

- 26.刘月华。(2001)。使用现代汉语语法。北京：商务印书馆。
- 27.张瑰一。(1953)修辞概要。北京。